

ju cvičnú školu a vážnosť jeho postavenia je zdôraznená tým, že učitelia nižších stupňov škôl využívajú jeho odborný potenciál, či už vo forme konzultácií, resp. podnecovaním do tvorby didaktického materiálu alebo učebníc.

Pracovníci FAU - College of Education, ktorí sú zapojení do projektu Genesis, touto pracovnou orientáciou získavajú podporu najvyšších predstaviteľov akademickej pôdy - prorektora (provost), jeho zástupcov, vysokej administratívy a dekana College of Education. Spomínaní zástupcovia ocenili podpísanie dohody medzi oboma fakultami a deklarovali podporu oboch projektov.

Návšteva na FAU neznamenal iba poznávanie, ale aj odovzdávanie. Všetci členovia nášho tímu si pripravovali odborné prednášky, ktoré prezentovali pred kolegami projektu, učiteľmi a študentmi FAU. Odznali tieto prednášky:

Bakošová, Z.: Rodina na Slovensku a štýly vychovávania v rodine

Bartalošová, M.: Učiteľ a neštandardné situácie v škole

Čechová, D., Bakošová, Z.: Alternatívny projekt prípravy učiteľov na FF UK

Hochelová, M.: Zdravý učiteľ - zdraví žiaci

Kováčová, E.: Cesty identifikácie a rozvíjania tvorivosti u žiakov a študentov

Kuklišová, M.: Školský systém na Slovensku a príprava učiteľov

Matulčíková, M.: Alternatívne školy na Slovensku

Paulíny, J.: Vývin osnov a náplne štúdia na humanitných fakultách na Slovensku po roku 1989

Otázky v diskusii dokumentovali, že prednesené témy boli pre našich hostiteľov zaujímavé. Podobný záujem bol i o semináre pre učiteľov na elementary school, high school, kde sa zaujímali najmä o školský systém, o alternatívny spôsob výučby a o rodinu na Slovensku.

Pracovná cesta nášho tímu bola obohatujúca nielen pre rozvoj učiteľského vzdelávania na FF UK, ale pre celú univerzitu. Bola ďalším krokom našej päťročnej spolupráce. Jej prínos vidím najmä v troch úrovniach:

1. v získavaní informácií o univerzitnom štúdiu,

2. v poznávaní cieľových, obsahových zámerov učiteľskej prípravy v rámci projektu Genesis,

3. v možnostiach vzájomnej výmeny informačných zdrojov.

Ostáva mi, podobne ako mojim spolupracovníkom AUP z FF UK, byť optimistkou v tom, že inšpirácie, ktoré sme počas krátkeho študijného pobytu získali, sa budú realizovať a päťročná spolupráca s FAU nenarazí na ekonomické prekážky. Nadobudneme tak dôstojný pocit, že to, čo vieme, nie je zanedbateľné, a to, čo získame, budeme môcť odovzdať študentom a môže to prispieť ku skvalitneniu učiteľského vzdelávania na Slovensku.

Z. Bakošová

Prof. PhDr. Ján Hvozďík, DrSc., zomrel (1918-1997)

Vo chvíli, keď začínam písať tieto riadky, mám opäť pred sebou nielen čiernou farbou orámovaný list, v ktorom smútiaca rodina oznamuje, že 21. februára 1997, vo veku nedožitých 79 rokov, po dlhšej chorobe nás navždy opustil univ. prof. PhDr. Ján Hvozďík, DrSc., ale aj vo svojej obrazotvornosti sa mi premieta akoby veľmi výrazný, široko spektrálny film veľapočetných spomienok na spoločne konaní a vykonaní robotu. Práve preto je pre mňa táto informácia nesmierne smutná a bolestná.

Dotýklo srdce neobyčajne čestného, húževnato pracovitého, obdivuhodne obetavého a neobyčajne ľudského človeka. Zoznámila a zblížila nás práca. Od začiatku našich kontaktov som obdivoval životný elán, optimizmus a nadšenie prof. Hvozďíka. Často som sa pýtal, kde sa v tomto krehkom, fyzickou silou nedisponujúcom človeku berie toľko energie. Dnes už nikto nespočíta, koľko hodín presedel v hromadných dopravných prostriedkoch, a nielen na jeho nesčétných cestách po bývalom Východoslovenskom kraji, ale aj do Bratislavy, Brna, no najmä do Prahy. Ako jeden z vynikajúcich odborníkov bol členom vedeckých a kvalifikačných komisií, skupín, kolégií a tam všade bola potrebná aj jeho prítomnosť, aj jeho hlas. Hlas formulovaný nielen slovom v posudkoch, stanoviskách či expertízach, ale aj jeho „hlas pri hlasovaní“ bol zvlášť dôležitý napr. pri udeľovaní vedeckej či pedagogickej hodnosti. Posudky, stanoviská a rozhodovanie prof. Hvozďíka mali vždy vysokú úroveň. Boli vecné, vysoko objektívne a čo som najviac obdivoval, to bola jeho schopnosť formulovať kritický postoj odrážajúci nedo-

statky práce posudzovaného tak citlivo, že sa to vlastne nebralo ako kritika, ale skôr ako podnet na zamyslenie, resp. ako pozitívna motivácia. Aj preto bol prof. Hvozďík vážený a obľúbený.

Teraz, keď mám písať o prežitom živote a diele prof. Hvozďíka, zväčšam v sebe boj. Písať to, čo by vyjadrovalo moje emocionálne citové postoje, ktoré sa v mojom dlhodobom pamäťovom sklade roja a do vedomia veľmi dravo tlačia, alebo sa radšej pokúsiť znovu predstaviť, i keď iste neúplne a nedostatočne, ale podľa možnosti úprimne a racionálne. prof. Hvozďíka ako vysokoškolského učiteľa a vedca.

x x x

Neďaleko Trebišova je dedinka Parchovany. Tu sa 6. októbra 1918 manželom Hvozďíkovcom narodil syn. Pri krste mu dali meno Ján. Ako dieťa bol Janko nielen hravý, ale aj zvedavý, hlbavý, premýšľavý. Pozornosť a vážnosť svojho okolia získal už vo vyšších ročníkoch Štátneho reálneho gymnázia v Košiciach a v Michalovciach (1931-1939). Filozofickú fakultu v Bratislave úspešne ukončil roku 1943 a vzápätí začal pracovať ako stredoškolský profesor na Gymnázii v Bardejove, Dolnom Kubíne a Michalovciach (1943-1951).

Mladý, nadaný a pritom ambiciózny stredoškolský profesor nenachádzal dost priestoru na svoju sebarealizáciu len v tradične vedenej výučbe, vzdelávaní a výchove gymnazistov. Jeho aspirácie boli vyššie. Sústredene a cieľavedome zamerával svoje úsilie nielen na absolvovanie druhej štátnice (1945), ale najmä na vypracovanie rigorózne práce z psychológie a na rigorózne skúš-

ky z psychológie a pedagogiky. Diplom doktora filozofie získal na FiF UK v Bratislave (1951).

V januári 1953 svoju profesionálnu dráhu trochu pozmenil, pretože v tom čase začal pôsobiť ako vysokoškolský učiteľ a krátko nato sa stáva vedúcim katedry pedagogických vied Vysokej a vyššej školy pedagogickej v Prešove. Roku 1959 v Košiciach zakladá a riadi Krajskú psychologickú výchovnú kliniku a stredisko pre voľbu povolania, naďalej prednáša a vedie semináre zo všeobecnej, pedagogickej a vývinovej psychológie. Vedeckú hodnosť kandidáta psychologických vied (CSc.) získal r. 1964 a krátko nato (1965) prechádza ako samostatný vedecký pracovník do VÚDPaP v Bratislave. Tu pracuje až do chvíle, keď ho popri vedení KPVK a SVP poverili vybudovať a viesť katedru odbornej psychológie na FiF UPJŠ v Košiciach. Medzitým sa na FiF UK v Bratislave habilitoval (1967) a vymenovali ho za docenta psychológie. Predložil a úspešne obhájil doktorskú dizertačnú prácu a 22. novembra 1972 mu bola udelená vedecká hodnosť DrSc. Roku 1982 bol vymenovaný za riadneho vysokoškolského profesora psychológie.

Už tento, ale hlavne nasledujúci vývin prof. Hvozdička ukázal, že podstatnú časť svojho života zasvätil práci učiteľa a škole. Preto nielen v oficiálnych hodnoteniach, ale aj medzi kolegami, spolupracovníkmi, žiakmi, no najmä v početných radoch učiteľov základných, stredných i vysokých škôl ho charakterizovali ako jedného z najznámejších a najvýznamnejších vysokoškolských učiteľov, ako iniciátora modernizácie pedagogického procesu, ako vynikajúceho organizátora a zakladateľa psychologických pracovísk a vedeckého života.

Prof. Hvozdiček v skutočne krátkom čase dokázal obsahovo organizačne a najmä kád- rovo vybudovať katedru psychológie na FF UPJŠ tak, že sa zaradila medzi kľúčové pracoviská fakulty. Sám prof. Hvozdiček sa zaradil medzi najvýznamnejšie osobnosti čsl. psychológie, a to nielen ako vedec, ale aj ako vynikajúci učiteľ. No nielen to. Pod jeho vedením sa KPVK a SVP (neskôr Krajská pedagogicko-psychologická poradňa) stala vzorovou a dlho si udržiavala vysoký štandard tvorivej práce.

Nechýbal nikde, kde sa riešili zásadné problémy, ktoré pedagogike a psychológii prinášala výchovno-vzdelávacia prax. Ťažisko jeho vedeckej práce sa v tomto smere sústreďovalo predovšetkým na otázky psychológie žiaka, najmä na konkrétne otázky „vnútornej pozície žiaka“, jeho zameranos- ti, motivácie, vzťahov a postojov ku škole a optimalizácie vývinu osobnosti žiaka. Dosiahnuté výsledky takto zameranej práce ho postupne vysunuli medzi našich najvý- znamnejších odborníkov a vedcov. Vďaka nim sa stal známym skutočne nielen v od- borných kruhoch, ale aj v širokej verejnos- ti.

Nie je ľahké túto veľmi rozsiahlu ve- decko-výskumnú prácu prof. Hvozdička su- marizovať a pritom nezabudnúť na nič pod- statné (veď napísal viac ako 150 vedeckých štúdií, odborných prác a článkov, písal mo- nografie, učebnice, redigoval zborníky). Na tomto mieste sa pokúsím spomenúť aspoň tie najdôležitejšie okruhy.

Do prvého okruhu možno zaradiť prá- ce týkajúce sa psychodiagnostiky, individu- álnej psychológie a teórie mravnej výchovy. Do druhého, širšieho okruhu tie, v ktorých rieši otázky psychologické a pedagogické metodológie, najmä problémy žiaka z hľa- diská jeho začlenenia do školského prostre-

dia. Z hľadiska vedeckého prínosu považu- jem za najvýznamnejšiu tú etapu práce prof. Hvozdička, v ktorej nastoloval a riešil otáz- ky postojov a vzťahov žiakov k učeniu, pro- blémy psychológie školskej úspešnosti a neúspešnosti, ako aj otázky psychohygieny školskej práce. Ide o práce, ktoré majú pre- važne analyticko-syntetický charakter. Popri habilitačnej práci vydannej knižne pod názvom Vzťah žiaka k školskej práci sa v jeho ďalších prácach riešia najmä problémy zlyhávania žiakov v škole. Prof. Hvozdiček tu hlboko začrel do problematiky intelekto- vých faktorov školských neúspechov, do o- tázok diferenciálnej diagnostiky neprospie- vajúcich žiakov, ako aj do diagnostickej hodnoty školského prospechu. Priekopnícku pozornosť venoval otázke, ktorá sa týka pôsobenia citovo-emocionálnych faktorov na úspechy žiaka v škole. Osobitne vý- znamnú úlohu v tomto období zohralo opa- kované vydanie monografie prof. Hvozdička Psychologický rozbor školských neúspe- chov žiakov (1970, 1973).

Napokon upozorním na aktivity prof. Hvozdička z oblasti poradenskej psychológie a patopsychológie. V nich svojou koncep- čnosťou prispieva k objasňovaniu teoretic- kých otázok týchto psychologických discip- lín.

Z neskorších rokov tvorivej práce treba zvlášť spomenúť monografiu Základy škol- skej psychológie (1986), pretože v našej pôvodnej spisbe ide o prvú prácu, ktorá v syntetizujúcej podobe prináša systém psy- chologických poznatkov a metód, nastoľuje a rieši také problémy a ich súvislosti, ktoré neboli v našej odbornej psychologickkej a pedagogickej literatúre rozpracované. Snahou prof. Hvozdička bolo, aby čitateľ na základe zamerania a obsahovo štruktúrálne- ho usporiadania pochopil psychológiu ako

vedu pre pedagogiku prinajmenšom part- nerskú (tak o monografii písal M. Šulek, ri- aditeľ KPPPV B. Bystrici).

Uvedené (ani zd'aleka nie všetky) akti- vity, no predovšetkým vedecká erudova- nosť prof. PhDr. J. Hvozdička, DrSc., jeho vynikajúca koncepčno-organizátorská a riad- iaca činnosť sa prejavila v koordinovaní a riešení úloh štátneho a rezortného výskumu. Viedol riešiteľský kolektív, ktorý skoncent- rované pracoval na 7 čiastkových a 39 te- matických úlohách, pričom je cenné, že vý- skumne získané údaje boli publikované, v zborníku J. Hvozdička a kol. Motivácia a re- gulácia v osobnosti žiaka (1994).

V takto nasmerovanej vedecko-vý- skumnej, publikačnej a pedagogickej čin- nosti nadviazal a úspešne aj realizoval spo- luprácu s viacerými zahraničnými inštitúci- ami (Ústavom všeobecnej a pedagogickej psychológie APV v Moskve, s Filozofickou fakultou v Kyjeve, s Inštitútom psychológie Jagelonskej univerzity v Krakove a i.) O svojej vedecko-výskumnej práci referoval nielen na početných domácich vedeckých podujatiach, ale aj na zahraničných konfe- renciách a kongresoch (Varšava, Kyjev, Londýn, Viedeň).

Nezvyšuje mi priestor aspoň na spome- nutie ďalšieho široko smerovaného pôsobe- nia prof. Hvozdička (rola vynikajúceho man- žela a otca, no aj na úlohy, ktoré plnil v SAV, v SPS, jeho činnosť v mierovom hnu- tí a i.). Jeho práca v nijakom smere nebola formálna. Každé jeho slovo, myšlienka, ná- zor boli premyslené, každé jeho vystúpenie bolo koncepčne dôkladne pripravené. Presvedčili sa o tom všetci, ktorých učil, ktorým robil posudzovateľa, recenzenta, o- ponenta či lektora. Presvedčili sme sa o tom aj na VII. zjazde slovenských psychológov v Banskej Bystrici, keď na ňom prednášal

jeden zo zásadných referátov z oblasti pedagogickej psychológie, i vtedy, keď v mene organizátorov zjazdu d'akoval hostiteľom, predstaviteľom PdF v B. Bystrici, za podmienky, ktoré na rokovanie zjazdu vytvorili.

V mene početnej psychologickéj, pedagogickej obce, no aj v mene mnohých učiteľov a rodičov vzdávam česť a vyslovujem

úprimnú vďaku prof. Hvozďíkovi za vykonanú prácu, za jeho statočný život, z ktorého veľkú časť zasvätil dieťaťu, žiakovi, škole, pedagogike a psychológii. Nedocenené dielo prof. J. Hvozďíka bude dlho sprevádzať nás aj budúce generácie.

J. Boroš

Pohľad na konferenciu Cesty demokracie vo výchove a vzdelávaní v Iuvente

Transformácia ekonomickej a sociálnej oblasti nášho hospodárstva, ktorá sa dotýka aj edukačného systému, prináša zmeny v správaní organizácií, ktoré ho tvoria. Keďže poslaním edukačného systému nie je komerčná činnosť, ale výchova a vzdelávanie, musia jeho organizácie hľadať také prístupy a metódy, ktoré im umožnia v danom prostredí dosiahnuť čo najväčšie efekty v naplnení tohto cieľa.

Doc. Ing. Viera Cibáková, CSc.

Týmto citátom pozývam čitateľov nahliadnuť do zákulisia konferencie Cesty demokracie vo výchove a vzdelávaní.

S takým širokospektrálnym názvom, aký niesla naša konferencia, sa spája množstvo čiastkových problémov, ktoré sme sa snažili v jej obsahu načrtnúť, respektíve otvoriť diskusiu k témam, ktoré sú pre celú pedagogickú obec nanajvýš aktuálne.

Zvykli sme si slovo demokracia sklonať vo všetkých pádoch. Istým spôsobom je tento výraz v období posledných siedmich rokov módnym. Nie však módnosť, ale jeho obsah sa stal ústrednou témou našej konferencie. Uvedomujúc si fakt, že sedem rokov budovania demokracie prinieslo Slovensku i okolitým krajinám Európy veľké zmeny, rozhodli sme sa dať priestor na vystúpenie

všetkým, ktorí sa majú s čím pochváliť, ale vytvoriť priestor i na odbornú diskusiu k načrtnutým témam.

Konferencia sa konala 7. novembra 1996 v bratislavskej Iuvente. Treba poznamenať, že sa uskutočnila vďaka vzájomnej spolupráci Univerzity Konštantína Filozofa (bývalá VŠPg) Nitra a Iuventy v Bratislave. Zúčastnilo sa na nej 150 pedagogických pracovníkov z vysokých škôl pedagogického zamerania, súkromných škôl, stredných odborných škôl, gymnázií, stredných odborných učilišť, centier voľného času, detských a mládežníckych organizácií, pedagogicko-psychologických poradní, okresných úradov.

Práve v deň konania konferencie ubehli dva roky od podpísania Dohody o vzájom-

nej spolupráci medzi Iuventou a katedrou pedagogiky UKF v Nitre. I táto akcia bola dôkazom, že vzájomné pracovné prepojenie oboch inštitúcií je podnetné a mobilizujúce pre obe zmluvné strany.

Konferencia bola rozdelená do dvoch základných častí. Prvá časť tohto pracovného stretnutia sa niesla v znamení prezentácie dvoch medzinárodných projektov. Doktorka Jeannie L. Stellová, riaditeľka Nadácie Orava, spoločne s PhDr. Evou Miklušičákovou, odbornou asistentkou Nadácie Orava, vysvetlili účastníkom konferencie východiská a ciele Projektu Orava, ktorý sponzoruje Americká agentúra pre medzinárodný rozvoj. Projekt Orava vznikol roku 1992 ako odpoveď na žiadosť o spoluprácu, ktorú vtedajší minister školstva adresoval University of Northern Iowa. Náplň projektu sa sústreďuje na oblasti vzdelávania budúcich pedagógov, na ďalšie vzdelávanie učiteľov v praxi a budovanie partnerstva spolupráce medzi vysokými a základnými školami. Autori sa projektom snažia napomáhať uplatňovanie demokratických postupov v triedach. Základným krédom projektu je, že zmeny týkajúce sa správania učiteľov a žiakov prispievajú k výchove nových generácií zodpovedných občanov. Projekt je charakteristický i množstvom súčasne prebiehajúcich komponentov.

Na katedre pedagogiky Pedagogickej fakulty UKF v Nitre vznikol, vďaka spolupráci s VŠPg vo Freiburgu, projekt venovaný otázkam výchovy k zdravému spôsobu života, ktorý prezentovala PhDr. Anna Masariková, CSc., poverená jeho realizáciou na Slovensku.

Druhá časť konferencie mala pracovný charakter. Plénum bolo rozdelené do troch sekcií.

Prvá sekcia bola venovaná otázkam marketingu a manažmentu vo výchove a vzdelávaní. Na rokovaní odzneli závažné referáty k úlohám školského manažmentu v učebných plánoch a osnovách vysokých škôl pedagogického zamerania, ktoré predniesli: za Pedagogickú fakultu UK v Bratislave prof. PhDr. Zdeněk Obdržálek, DrSc., za Pedagogickú fakultu UP Olomouc doc. PhDr. Otto Obst, CSc., za katedru pedagogiky UK Praha a Pardubice doc. PhDr. Karel Rýdl, CSc., za Pedagogickú fakultu Nitra Mgr. Adriana Wiegerová.

Okrem týchto monotematických vystúpení odznel i zaujímavý referát doc. PhDr. Viery Žbirkovej, CSc., ktorá spracovala historický pohľad na vznik a vývoj disciplíny školský manažment. Mgr. Jiří Skoumal z Pedagogickej fakulty Olomouc, katedry rekreológie, ktorá je ojedinelou svojho druhu v Európe, referoval o úlohe školského manažmentu v príprave absolventov tejto katedry.

V sekcii odznel príspevok PhDr. Borisa Sodomu, riaditeľa ZŠ na Žitavskej ulici v Bratislave, ktorý voľne nadviazal na predposlednejšiu prezentáciu Projektu Orava. Dr. Sodoma je absolventom kurzu, ktorý Nadácia Orava organizuje pre riadiacich pracovníkov.

K niektorým problémom realizácie letnej pedagogickej praxe študentov Pedagogickej fakulty v Nitre sa vyjadril PhDr. Alojz Osúch. PhDr. Ján Dekan prispel svojím referátom k objasneniu otázok pedagogickej komunikácie. Záverečný príspevok v tejto sekcii predniesol Viliam Michalovič, vedúci medzinárodnej výmennej agentúry NAFYM, ktorá je súčasťou Iuventy. V tomto vystúpení pán Michalovič objasnil princíp výmenných pobytov odborného charak-